

ДѢЛО СВОЕ ПЛЮЩА

JURNAL

ЦЕНТРУ РЕСПІНДИРЕА ШТИНЦЕЛОР НАТУРАЛЕ ШИ ЕСАКТЕ,
în toate clasele.

Pediucats

de

Profesor Doktor Ізліѣ Баран.

№ 10.

(Англ. intiiș)

Бскрепті.

Мартіе 8, 1856.

Копиндере: Чева деспре кълѣториле пасериморѣ емигрѣтоаре. — Вазалѣлѣ. Шошоа ми каверпеле спіашилорѣ. — Степеле ми ндспі.ле Песіел дин Еспона.

ЧЕВА ДЕСПРЕ КЪЛЪТОРИЛЕ ПАСЕРИМОРЪ ЕМИГРЪТОАРЕ.

Каре есте касса къ пасериле емиреазъ? Диферите респонсѣри аѣ датѣ диферіці натѣралисті ла ачеастѣ întреbare. D. Bode, знѣ натѣралисті модернѣ, претинде къ foametea сіемште не пасері ми аате animale ка сѣ кълѣтореаскъ; foametea сіемште не Dmiretai (калѣлѣ сѣлѣатекѣ) ка сѣ плече ін чете марі дин степеле Асіел, асемenea ми не пенѣмерошіл епѣрі кіці плекѣ ін фіѣ-каре анѣ де ла Сіберіа, прекѣт ми не порѣмѣеіі мігрѣторі ми не ніште шоаречі карі компнѣнѣ ніште чете де міліоане де індивиде ми стрѣватѣ континентѣлѣ Асіел ін toate дирекцісіеле. Асемenea емигрѣцісіні де міліоане де шоаречі,

kassate prin foamete, s'a възстѣ ін маі мѣлте ріндрі ми ін Ехрона. S. e. ін komitatѣлѣ (цинтѣлѣ) Essex ін англѣ 1729, ін Saksonia 1740, ін Szavia 1741 ми ін Frankonia 1745. Дар ми абондінца чеа преа маре де нѣтримінте кіндѣ се араѣ ла о царѣ, атраѣе аколо animale де принѣрї інвечіане. Ана s. e. дѣне че с'аѣ фѣкѣлѣ ін маі мѣлці ані мѣлте нѣчі ін пѣдѣрїле дин гѣверпѣлѣ Tomskѣ, аѣ веніѣ аколо леціоане де веверіѣе: асемenea с'аѣ възстѣ мѣлціме де пасері фѣмоасе мичі каре мѣлнѣкѣ орезѣ, пентрѣ інтііаші датѣ вііндѣ ми амезіндѣсе ін statѣлѣ Кароліна ін Америка, дѣне че оамені аѣ ін-

ченстѣ около а кѣлива орезылѣ. Totѣ asemenea каесе продекѣ къ ин мѣнѣи дин Лапониа емигреазъ чете марѣ де анимале патрѣпедѣ пѣмите *leming* каре ин имѣтелѣ лорѣ араѣ импреѣисрареа зрмѣтоаре foarte крѣоасъ, дескриѣ де кѣтре тоѣи асторѣи ин исторѣиа натѣралъ; адекъ еле имѣлъ тотѣ мереѣ ин линѣ дреанѣ шѣ нѣ се аватѣ ла о парте, де шѣ ин дрѣмѣлѣ лорѣ с'арѣ гѣси мѣнѣи иналѣи саѣ рѣсрѣ марѣ, саѣ пѣдрѣ dese; кѣчѣ еле се сѣие атѣнѣи пе вѣрѣлѣ мѣнѣилорѣ, се сѣие кѣарѣ пе арборѣ, иноатѣ ин рѣсрѣ шѣ тотѣ мерѣлѣ инainte; апоѣ фииндѣ къ мѣате динтре анималеле синѣвероасе (carnivore) сѣнтѣ инемѣи лорѣ, де ачѣеа ле мѣнѣикъ пе дрѣмѣ шѣ пѣдѣине ажѣнѣгъ ла локѣлѣ ѣнде се дѣкѣ; апоѣ шѣ аѣчѣ foametea саѣ абондинѣа сѣнтѣ кѣселе знеѣ asemenea емиграѣишѣи каре се фачѣ ин маѣ мѣлѣи аѣи (7—8 аѣи) о датѣ.

Нѣнѣмѣравѣле сѣнтѣ четеде де пасерѣ пѣмите *turdus pilaris* карѣ ин тоате тоамтеле треѣкъ де ла нордѣ кѣтре сѣдѣ прѣн зонеде температе але Еѣвропѣ. Ин тоамна аѣлѣи 1746 нѣмаѣ ла барѣера орашѣлѣи Данѣгѣгъ с'а пѣртѣтѣ аксѣизѣ (вѣмѣт) нѣнтѣрѣ тѣрѣ-зѣчѣ де мѣи де ачѣеде пасерѣ карѣ с'аѣ прѣнсѣ импреѣисрѣлѣ Данѣгѣлѣи ла ачѣеде емиграѣишѣи. Апоѣ тоате ачѣеде мѣлѣи дѣимѣ де чете де анимале емигрѣтоаре нѣ сѣнтѣ инкѣ нимѣкѣ пе линѣ порѣмѣви емигрѣторѣ (*columba migratoria*) дин Амерѣка, шѣ карѣ сѣнтѣ вѣстиѣи ин исторѣиа натѣралъ. S. e. зѣче *Wilson* къ а вѣзѣтѣ о датѣ о чѣатѣ де порѣмѣи емигрѣторѣ сѣзрѣиндѣ ин аерѣ каре а авѣтѣ о интѣндепе ин лѣнѣимѣ де 240 милѣ енглезѣнтѣи шѣ ин лѣрѣимѣ д'о милѣ; кѣчѣ, зѣче елѣ, 18 чѣасѣрѣ пѣинѣетѣлѣ а ѣинѣтѣлѣ сворѣлѣлѣ нѣинтѣрѣрѣнтѣлѣ алѣ ачѣедеѣ чете каре с'а интѣнсѣ ин лѣрѣимѣ ла о милѣ енглезѣлѣ, апоѣ фѣкѣиндѣ кѣлкѣлѣ, амѣ гѣсѣтѣ къ ачѣеастѣ чѣатѣ а fostѣ комѣнѣсѣ де 2130 милѣиоанѣ де индивѣидѣ!

D. Bode а шѣ пѣблѣкатѣ ин аналѣле шѣинѣѣичѣ але акадѣмѣи де St. Петѣрѣсѣвѣргѣ обсерѣвѣаѣишѣилѣ салѣ деспѣре интоарѣчѣреа пасерѣлорѣ емигрѣтоаре прѣмѣвара дин климѣле калде ин климѣле маѣ температе але Еѣвропѣ. Елѣ, дѣне о обсерѣвѣаѣишѣе серѣоасѣ ин кѣрѣсѣ де онѣ аѣи консакратѣ нѣнтѣрѣ ачѣеѣтѣ обѣектѣ, н'а пѣтѣстѣ инкѣ сѣ'шѣ есплѣче вѣне ачѣеѣтѣ феноменѣ интѣресантѣ,

инсѣ D. Bode крѣде къ еар треѣзѣинѣа пѣтрѣимѣнтѣлѣи жоакѣ зѣнѣ ролѣ маре ин ачѣеде емиграѣишѣи аѣналѣ; адекъ пасерѣле пѣгѣсѣиндѣ иѣарна пѣтрѣимѣнтѣлѣ лорѣ (де вѣѣетале шѣ де анимале мѣиѣи) пе кѣмпѣилѣ дѣмѣарте иѣарна ин зонеде фрѣгѣроасѣ, де ачѣеа се дѣкѣ атѣнѣи кѣтре сѣдѣ ла климѣле кѣлѣсрѣоасѣ ѣнде мѣи иѣарна кѣмпѣлѣ нѣ е деспѣятѣ де крѣшѣтереа плантелорѣ шѣ ѣнде иѣарна шѣ пѣгѣнѣлѣ анималѣ нѣ е аѣна де аморѣитѣ ка ла ноѣ иѣарна. Апоѣ, а шѣ обсерѣватѣ къ пасерѣле емигрѣтоаре нѣ се дѣкѣ тоате, мѣи нѣ пѣвѣинѣ тоате интѣр'о зѣ, кѣчѣ нѣ нѣмаѣ ла дѣферѣте спѣѣе шѣ кѣарѣ ла фѣ-кѣре спѣѣѣ обсерѣвѣмѣ къ индивѣидѣле лорѣ вѣнѣ де мѣате орѣ ин чете зѣна дѣне аѣла, апоѣ аѣлѣ датѣ вѣне кѣарѣ кѣте зѣнѣлѣ, зѣнѣлѣ. Аѣна s. e. се дѣкѣ тоамна вѣкаѣи де пѣдѣрѣ (*Scolorax rustica*) дин Рѣссия кѣте зѣнѣлѣ, се адѣнѣ пе зрмѣ ин чете марѣ импреѣисрѣлѣ орашѣлѣи *Libau*, рѣмѣинѣ около ла локѣрѣ хотѣрѣите о зѣ саѣ доѣтѣ ѣнде се рѣнаѣсѣазѣлѣ, дѣне каре интѣр'о ноанте се дѣкѣ тоѣи шѣ треѣкѣ мареа, апоѣ пе зрмѣ еар се деспѣртѣ шѣ мерѣлѣ еар изоѣаѣи кѣте зѣнѣлѣ кѣтре зонеде имѣрѣидѣиоанѣле кѣлѣсрѣоасѣ. Еар а обсерѣватѣ къ нѣ е адѣвѣрѣатѣ къ пасерѣле карѣ локѣсѣскѣ ин климѣле чѣле маѣ нордѣичѣ шѣ фрѣгѣроасѣ, арѣ пѣрѣси тоамна ачѣеде локѣрѣи маѣ тѣмпѣрѣи де кѣтѣ пасерѣле карѣ локѣсѣскѣ ин климѣле маѣ температе, дин контра де мѣате орѣ пасерѣле се дѣкѣ маѣ наинте дин ѣтрѣилѣ маѣ мѣрѣидѣиоанѣле, прѣн зрмаре маѣ калде де кѣтѣ дин ѣтрѣи маѣ вѣреалѣ. Аѣна s. e. с'а обсерѣватѣ къ рѣндѣнѣелѣле де кѣсѣ с'аѣ дѣсѣ ин тоамна аѣлѣи 1828 маѣ наинте де ла Мѣкленѣвѣргѣ де кѣтѣ де ла Кѣрландѣ шѣ Рѣга, де шѣ Рѣга е маѣ вѣреалѣ де кѣтѣ Мѣкленѣвѣргѣлѣ; asemenea а вѣзѣтѣ D. Bode кѣарѣ ин St. Петѣрѣсѣвѣргѣ рѣндѣнѣеле ла сѣрѣшѣитѣлѣи Sentѣмѣвѣрѣе аѣлѣ 1852, пе кѣиндѣ нѣ се маѣ гѣсеа вѣр'о инсѣктѣ пе кѣмпѣлѣ, пе кѣиндѣ ин партеа нордѣикѣ а Цѣрманѣи нѣ се маѣ вѣдеа рѣндѣнѣеле.

Аѣна дар, зѣче D. Bode, къ се парѣ къ тѣмѣлѣлѣ плекѣрѣи пасерѣлорѣ тоамна шѣ а интоарѣчѣрѣи лорѣ прѣмѣвара дѣинде маѣ мѣлѣтѣ де конѣфѣгѣраѣишѣеа шѣ де ѣирконстанѣѣеле локѣле але ѣтрѣилорѣ де кѣтѣ де лѣѣимѣеа лорѣ ѣѣографѣкѣ.

Аѣна s. e. доѣ ѣтрѣи пѣсе амѣндоѣ ин ачѣеаѣи лѣѣимѣеа ѣѣографѣкѣ, инсѣ зѣна фииндѣ акѣопѣрѣитѣ къ пѣдѣрѣи шѣ мѣнѣи, пе кѣиндѣ чѣеа-л-аѣлѣ

гоалъ ми шеаръ, чеа динтѣиѣ ва реведеа маї пайте насеііе ревіндѣ прѣмъвара де кітѣ чеа де а доа. Асемenea се обсервѣ къ чіокірланялѣ (alauda) ревіне маї тѣмърѣиѣ прѣмъвара інтр'о царѣ нисіноасѣ, прѣн ѣрмаіе ѣскаѣ, де кітѣ інтр'о царѣ алѣ кърѣіа солѣ este de пѣмѣнтѣ галвенѣ каре нѣ ласѣ ана сѣ се стрікоаре, ми прѣн ѣрмаіе сѣндѣ прѣмъвара плѣнт де ласѣрѣ кѣ а не стѣсте. Асемenea ін вѣі апѣрате де вѣнтѣрѣ прѣн мѣнѣіі каре ле інкопѣіоарѣ, ми прѣн ѣрмаіе авѣндѣ о температѣрѣ маї калѣ, аколо еар насеііе ворѣ ревені маї тѣмърѣиѣ прѣмъвара де кітѣ ін кімѣііе меѣе еснѣсе вѣнтѣрѣлорѣ дѣн тоате пѣрѣііе.

Дѣне о обсервацііне неінтерѣнтѣ че ін онтѣ ані, D. Bode а фѣктѣ ін орашялѣ Mitau, с'а арѣлатѣ къ дѣн тоате насеііе мігрѣтоаре, прѣвігрѣтоареа (Silvia lusciniа) este чеа маї регѣлатѣ ін рапортѣлѣ епочѣі інтоарѣреі sale, къчѣ а ревенітѣ тотѣ де зна інтре 22 Априліе ми 2 Маіѣ (сілѣлѣ нѣоѣ); дѣне прѣвігрѣтоаре, ін прѣвінѣа регѣларіѣѣі ревенірѣі, тревѣе сѣ нѣнемѣ не pondѣнеле де касѣ (Hirundo urbana), къчѣ ревеніреа еі с'а інтѣмлатѣ (ла Mitau) тотѣ де зна інтре 11 ми 22 Априліе (сілѣлѣ нѣоѣ). Дінтре тоате насеііе емігрѣтоаре, чеа маї перѣглате ін прѣвінѣа інтоарѣреі сѣнтѣ рінтеле ми раѣеле сѣлѣатіе; къчѣ інтервалѣлѣ ревеніреі лорѣ се інтѣнде де ла 24 Феврѣаріе пѣнт ла 5 Априліе. Дар чіокірланялѣ а ревенітѣ тотѣ де зна інтре 24 Феврѣаріе ми 22 Мартіе. Аѣсте інтѣрзіері ми перѣглате інтоарѣрѣі але ѣнорѣ пасері, денндѣ де нѣстрѣмѣнтѣлѣ лорѣ. Чіокірланялѣ, рінтеле сѣлѣатіе ш. ч. л. іші гѣсескѣ нѣтрѣмѣнтѣлѣ лорѣ не кімпнѣ індатѣ дѣне тоніреа зѣпезеі, не кіндѣ прѣвігерѣтоареа ми ате асемenea пасері карі се нѣстрескѣ де інсекте мічѣ, ле гѣсескѣ не кімпнѣ авіа ірзіѣ, де аѣеа се ми інторкѣ ірзіѣ.

Este о ідее понѣларѣ къ pondѣнела анѣнѣтѣ тотѣ де зна прѣмъвара; дар нѣ este аша. Кіте о датѣ ми pondѣнела грешаите ін прѣвінѣа анѣнѣтѣрѣі тѣмълѣі фѣрмосѣ ка ми календареле ноастре. Дакѣ тоате насеііе мігрѣтоаре арѣ сімѣіі тотѣ де зна маї пайте калітатеа тѣмълѣі каре ва вені, нѣ с'арѣ інтѣмла ка сѣ се інтоаркѣ, (s. e. берзеле) преа де тѣмърѣіі кіте о

датѣ, ми дѣне інтоарѣреа лорѣ інѣне зѣпата къ віжеліі каре ле прѣпѣдескѣ; о асемenea кастапрофѣ де берзе с'а інтѣмлатѣ прѣмъвара а нѣлѣі 1847 ін Рѣсіа.

Кіндѣ амѣ зісѣ аічѣ къ насеііе нѣ сѣнтѣ прѣсімѣітоаре пентрѣ кѣалітатеа атмосфѣреі ми а тѣмълѣі, інѣелеѣемѣ къ нѣ сѣнтѣ прѣсімѣітоаре къ сѣнтѣміні іші лѣні маї пайте, дар къ о зі, доѣ маї пайте сѣнтѣ преа віне скімѣареа тѣмълѣі, не кіндѣ ноі оаменіі нѣ сѣнтѣмѣ ін старе а о прѣсімѣі. Де аѣеа ведемѣ къ кіндѣ este сѣ вііѣ о фѣртѣнѣ, атѣнѣ чіоріе своарѣ къ о таре репезічііне, фѣкіндѣ нінте черкѣрѣ ін сѣорѣлѣ лорѣ; дар сіглетеле 10, 12 ми кіарѣ 24 де оре маї пайтеа плоіі флѣрѣ скопѣндѣ нѣ сѣнетѣ жалнікѣ ми монотонѣ, дар гѣінеіе атѣнѣ се тѣлѣескѣ ін пѣлѣсре не кіндѣ раѣеле ми ріштеле токмаі атѣнѣ іші факѣ фелѣрѣміі де жѣкѣрѣіі ми де есерѣііі ін апѣ, кѣсѣндіндѣсе адеіеа орѣ сѣлѣ апѣ, ми стірііндѣ къ стіргѣрѣіе лорѣ кѣноскѣте ми соарте пѣііінѣ армоніоасе.

Ноі термінтѣмѣ аѣсте обсервацііні але D. Bode къ ѣрмѣтоареіе sale кѣвінте: штѣінѣа, зіче елѣ, п'а ііксатѣ пѣнт акѣмѣ віне еспресіінеа де анімаілѣлѣ мігрѣторѣ; къчѣ ѣнеле се дѣкѣ ми нѣ се маї інторкѣ, не кіндѣ ателе аѣ регѣлатѣ доѣ локѣінѣе не анѣ; каре дѣн аміндоѣ меріѣ маї віне д'а іі нѣміте анімаіе мігрѣтоаре? Аша s. e. зіѣемѣ къ черѣлѣлѣ ренѣ е мігрѣторѣ, къчѣ ін тоѣі аніі прѣмъвара кіндѣ іі каде коарпеле се дѣѣе къре стенеле поларе, апоі дѣне че іі аѣ крескѣтѣ коарпеле ми с'аѣ інтѣрпіѣ, се інтоарѣе чеа маї къре сѣдѣ ѣнде інѣне репѣіінеа пѣдѣрѣлорѣ ми ѣнде стенеле дешарте але полѣлѣі се сѣршескѣ; асемenea кѣлѣторіі регѣлате де доѣ орѣ не анѣ інкоачі інколо ле факѣ де мѣлте орѣ вѣлпеа ми веверіѣа ін Siberia, не кіндѣ алѣ датѣ пѣрѣсескѣ фѣрѣ вр'о касѣ візівілѣлѣ нѣ локѣ ѣнде с'а ашезатѣ, плеакѣ департе ми се інторкѣ неіте нѣ анѣ саѣ маї віне, саѣ нічѣ де кѣмѣ. Соболаніі ми шоарѣчѣі мігрѣторіі вінѣ де мѣлте орѣ дѣн Asia ла Петерсѣѣргѣ ми ла Арханѣлѣлѣ ми нѣ се маї інтоаркѣ інапоі, дѣн контрѣ, не ѣнде вінѣ аколо се ашезѣ пентрѣ тотѣ де зна къ дрентѣ де ѣѣѣѣѣанѣ космополітѣ; асемenea гѣсімѣ ла нештѣ доѣ фелѣрѣі де міградііні, къчѣ нѣіі нештѣ мерѣ прѣмъвара дѣн

mare în sxsxlă pîşiriloră ka sş depşîz akolo i-
krela loră şî ne şpmş ear se întorkă la ma-
re (s. e. моренă), ne kîndă alşî emigrează
pentră totă de şna din patria loră şî nă se
maî întorkă (s. e. скъмберіа саă Нarengs). Eată

dar şnă obiekş întepesantă pentră viitorăă şti-
inşei: a klasă animalale migrătoare în doz
klase, adekă în migrante oneste kape se dăkă
şî se întorkă, şî în varabonde kapî n'ăă pa-
trîz fikş.

БАЗАЛТЪЛЪ. ШОСЕАОА ШІ КАВЕРНЕЛЕ ШРИАШЛОРЪ.

Este o idee, pştemă sş zîcemă şnă instinktă
şenerală ală popşlăşî prin kape eăă şîă imaşîntă kă
lşmea antikă a fostă maî pşternikă de kîţă lş-
mea aktşală, kă atşnşî kîar omăă a fostă mşlăă
maî pşternikă şî mşlăă maî mare de kîţă este
akşmă, kă aşeste pase de oamenî antîche d'o mş-
prime şî d'o pştere neste mşşşră, kape eî nş-
meskă şîganşî saă şpîaşî, s'ăă ştînsă de mşlăă
dşne îaşa pşmîntşlăşî. Kîndă aă şpnată în pş-
mîntă şî aă şşşîţă akolo nişte oase şî dîuşî d'o
mşprime estşaprdînară, maî kă seamă dîuşî dî-
tre kape şnlăă avea mşşîneă kapşlăşî şnă omă,
popşlăă a zîşă îatş oasele şî dîuşî şpîaşîloră;
îatş mormîntşlăşî şpîaşîloră, şî nişte tradîuşîşî
popşlare, kîte o datş foarte poetîche, s'ăă bazată
aşşpra aşestoră mormînte ale şpîaşîloră.

Ştîinşa pozitîvă şî esaktă kape a şpîkată
mşlăte tradîuşîşî popşlare împresşz kă poeziile
loră, a atakată şî memorîşlăşî şpîaşîloră, a-
pşîndă kă aşeste oase şî dîuşî marî neste mş-
şşră, nă şîntă de oamenî şî şîntă de nişte Ele-
fanşî (Mastodontes) deoseşîţă de marî kape aă
esîstată ne pşmîntă în tîmpşrîle antîdeşşvîane
(naintea notopşlăşî) şî s'ă ştînsă ne şpmş; însă po-
pşlăă n'ă lşsată ka ştîinşa sşî şpîche poezîea
sa de lşmea antikă. Eăă totă vorşşte de ş-
pîaşî, de tîmpşlăşî şpîaşîloră şî de lşkrşrîle
şpîaşîloră. Şnde vede ne pşmîntă vr'o lşkrare
perşlată desşre kape nă poate sş-şî imaşîne kă
e prodăşş de natşră, însă ne de ală parte şîindă
o lşkrare prea pşternikă, kape treche dîmensîşî
ordînare ale lşkrşrîloră omenşşî, îatş kă po-
pşlăă şevîne la îdeea sa de şpîaşî antîşî, zî-
kîndă asta este lşkrareă şpîaşîloră. Apoi kîndă
karakterăă opşlăşî devîne înkă maî grandîosă,
pştemă sş zîcemă de şperîată; kîndă s. e. în El-
veşşîa între doz vîşşşpî înalte de mşşşî foarte a-
propîaşî şnî de alşî, se ală sşşă ka şnă felă

de podă şşktă din netre îmense kape se af-
lă par' kă şşopîndă în aeră la o înlşşîme fa-
şşloaşă, şî de desşşşlă lăî este şnă pşîşîşîşî te-
pîşîlă, atşnşî imaşînaşîşîneă popşlară s'ă şşîlă la
şnă şradă maî sşşă, adekă rapoptîndă aşestă opă
la nişte şîinşe şşşpernatşrale, nşşmîndă aşestă
podă: *nodşl diabolîloră*; par' kă nşşmaî diabolî
aă pştată fache şnă asemenea lşkră. Însă diabo-
lî aă pşmasă în minopîtate, în imaşînaşîşîneă
popşlară, ne kîndă cheă maî mare rolă 'lăă şş-
kată şpîaşî. Şîntă ne pşmîntă o mşşşîme de
obîekte kşşpîoase kape şîntă însşşîte şpîaşîloră,
însă noi vorşşîmă akşmă de treî, adekă de şo-
şşoaă şpîaşîloră din Franşş, de şeşşteră kolon-
nată a şpîaşîloră din Staffa şî de şeşşterele
de vşşînză ale şpîaşîloră din Ţerşşania.

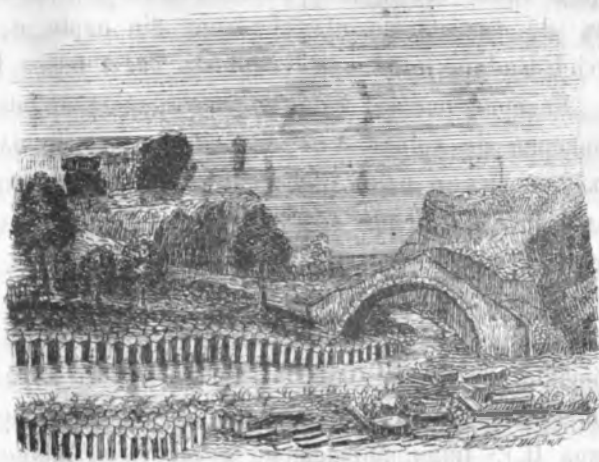
Ştîinşa natşrală, dakă ne d'o parte a pe-
dăşş în proză poeziile popşlare, ne d'ală par-
te le a pîdikată kîte o datş înkă la şnă şradă
maî mare de poezîe. Nerpemîţă kă este o idee
poetîkă aşî imaşîna aşestî şpîaşî şîganşîşî lş-
krştopî aî şoseleloră şî şeşşterîloră şş-
kşte dşne dîmensîşî şîganşîche trekîndă neste lî-
nîa pşşpîşî oamenîloră, dar nerpemîţă este o poe-
zîe înkă maî mare kîndă ştîinşa arată kă aşe-
ste obîekte admirabile, admirabile în mşşprimea
şî perşlarîpîtateă loră şîntă lşkrate, nă de ş-
pîaşî, şî de pşşerea elementară şî şşşşterană ka-
pe rezîdă în şînlăşî pşmîntşlăşî! Şe îdeă şşşlîmă!
Şe poezîe înală şî adevşrată!

Şă ne espîkăşmă akşm maî şîne desşre a-
şestă şşşîektă.

Este ne pşmîntă şnă şînerală nşşmîţă *Basaltu*
kape are o tşşpîme însşşnată, o koloaare nea-
gră, şşîformă şî kape se pşşşînte ne pşmîntă în
formă de mese şşşş şî şşşşşîpî, întokmaî kşşm
se întîmşlă kîndă vşşşşşmă îarna aşş ne şnă lokă
şşşş şî ne şpmş îngîaşă, saă kîndă vapşă şîne-

va pe o masă plumbă tonită mi pe zrmă se r-
 cheste. Această impregiere mi alte asemenea
 aș probată k bazaltă la
 încheptă a fostă frigidă
 mi ferbinte emindă astă
 felă din sîmblă pămî-
 tălă, prekămă ese akam
 din Besvîă mi din alți
 mîndi vâkanî lava fer-
 binte mi fridă (ka o
 bragă neagră) kare se
 rșnîndente pe vale mi
 rșindăse, iar înfrî-
 șează niște strate marî,
 șeșe ka bazaltă; însă
 este aiçi o çirkonstanț
 foarte interesantă: la-
 va, de mi este mi ea
 neagră, dar îi lînsesă
 mlate karaktere impor-
 tante kare le găsîmă la
 Bazaltă. Adek vâka-
 niî de akam skotă lava
 din sîmblă loră, dar nă
 sîntă în stape să sko-
 aț bazaltă. Nămaî vâ-
 kanî antidiabianî (a-
 dek kare aș lăkrată
 înaintea notonă) mi
 kare s'aș stînsă de mla-
 te mi de sekăle, nă-
 maî așestî vâkanî an-
 tiçi aș fostă kapabîlî
 să prodăk bazaltă. Pă-
 mîntăă aktăală a per-
 dăstă fakălataea d'a pro-
 dăe bazaltă, prekămă
 a perdăstă fakălataea d'a
 prodăe așră, arșîntă
 mi alte din metalele
 nobîle mi stîle kare pă-
 mîntăă le-a skosă în
 perioada antikă pe kare
 Nătrălmîtiî (Πελοποι) o
 nămesăkă perioada metaliferă. Va să zîkă znde
 găsîmă bazaltă, știmă kă akolo a esistă ză
 vâkană antidiabiană, pe kîndă znde găsîmă lavă

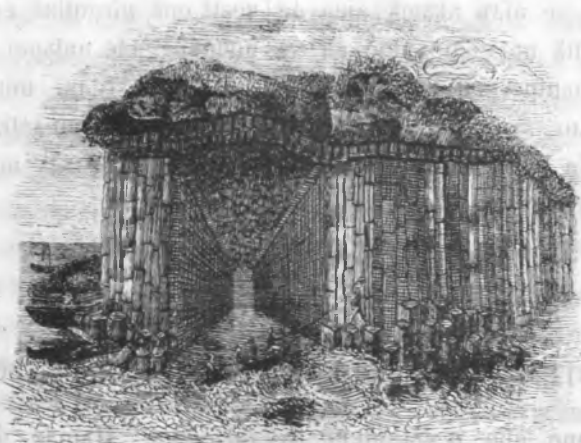
impnetpîț știmă kă aiçi a lăkrată ză vâkană
 nostădiabiană (în timșrîle aktăale.)
 O altă çirkonstanț
 remarkabîlă la bazaltă
 este; pe kîndă lava se
 rșchește formează o ma-
 să zăniț făr kăpățără,
 din kontră bazaltăă dă-
 pe rșçipea sa, s'a făr-
 kăstă mălmî de kăpăț-
 țărî în masa sa, mi a-
 chește kăpățărî formează
 niște stîmî kă șeșe
 kolășrî kite o dată d'o
 mărîme çirantikă însă
 toți fiîndă admirabîlî
 în perçlaritatea loră,
 par' kă sîntă lăkrate de
 mîmîle lăkărtorilor o-
 menăști çele maî ar-
 tiste mi çele maî per-
 fekte în arșitekțără.
 În Viverais în Fran-
 çă lîngă rîșă Volant
 este ză lokă pardosită
 kă o strată de bazaltă
 kăpată pe șăprafăa ei
 înr'ză modă foarte pe-
 gălată mi kăriosă în kîț
 înfrîșează ka ză felă
 de parketă fărștă de ta-
 blî esagonale (kă șeșe
 kolășrî) d'o mărîme
 foarte nășrîntă komăntă
 mi d'o perçlaritate ad-
 mirabîlă, în kîț șea-
 măntă a fi o șosea çir-
 antikă fărștă dinadînsă
 de stîmî imenî de ba-
 zaltă (bezî fișra I); a-
 poi fiîndă kă oamenî
 nă fakă akămă astă-felă
 de șosea çirantikă, maî
 kă șeamă de bazaltă, de
 nășrîpe de șosea de
 çriamî, (Chaussée des
 géants); o mălmî de
 asemenea șosele se
 găsăkă mi în Irlanda.

I. Шошава çриамî, лîngă рîșă Volant.

II. Каверна де çринă la Betrich-Baden.

III. Каверна де Fingal la Staffa.

Лінгъ малъриле Финляіі în Церманія се афлъ deposite imense de базалтъ каре се întinde ла хотарълъ Францеі ші пінь ла Боемія; аколо се гъsesкъ ші каверне (пештере) плинс де базалтъ. Чеса маі челевръ кавернъ де базалтъ се афлъ аколо лінгъ орашълъ Betrich-Baden, între орашеле Trier ші Coblenz. Каверна ачеста есте кэноскътъ сьб нѣмуре де каверна де брѣнзъ а хрѣшторъ, адекъ ачестъ кавернъ е плинъ де колоане (стѣлн) де базалтъ; інсъ инфленца аерълъ ші а змезелеі каре стрікъ ші базалтълъ, а посъ колдъріле ачесторъ колоане, ле-а ші посъ în diferite интервале în дїрекціонеа лѣнїмеі лоръ în кітъ пресінтъ акъмъ імаїніі де гръмезі де брѣнзъ де Елвеїа де діменсіні дірантїче нсе зна neste алта (безі фігъра II). Імаїнаїїнеа понъларъ а poetizatъ ші ачестъ fenomenъ, зїкїндъ къ аїчі хрїамїі аъ дінстъ дежнълъ лоръ ші астеа сінтъ рѣмъшїде їннетрїте де брѣнзъ каре а рѣmasъ дін ачестъ дежнъ алъ лоръ, нерешїтъ не сїндъ фьктъ пентрѣ знъ stomachъ în miniaturъ ка алъ знъї омъ акталъ.

Dар дін toate каверне де базалтъ, чеа маі челевръ, ші къ дрентъ кьвїнтъ, есте ачеза че се афлъ не інсъла Staffa, (зна дін інсълеле де Hebride) ші каре се нѣмеште *Каверна де Fingal* (безі фігъра III.) Ачестъ кавернъ есте обїектълъ визїтаїїніі а тѣлоръ воїажорїлоръ їтїнїїфічі че трекъ п'аколо.

Iатъ кѣм дескрїш воїажорїі ачесте каверне їнтересанте ші їмпресїїнеа каре а фьктъ асъръ-ле.

Каверна де Fingal се афлъ акъмъ ама де апроїатъ де маре în кітъ нѣ поате чїне-ва сь între аколо нѣмаї прїн лѣнтре, ші сїндъ-къ талаздрїле тѣреї батъ аколо къ о маре їздеалъ, де ачеза е перїкълосъ д'а їнтра аколо; інсъ чїне а кѣтезатъ ші а їнпатъ їн ачестъ локъ крїосъ, е вїне резултїтї прїн мїракълеле че vede пен-

тръ остенеделе ші перїкълеле їнтрѣрїі. Аспектълъ їнтерїоръ алъ ачестеї каверне есте ка знъ салонъ їменсъ декоратъ къ пенѣмерабїле колоане нсе зна лінгъ алта їнтр'знъ ordїнъ адмїрабїлъ, апої фї-каре дін парте е лѣкратъ къ о пергларїлате перфектъ (безі фігъра III); інсъ дакъ не д'о парте ачестъ пергларїлате сїнтемъ обїчїнїїї а о ведеа нѣмаї ла лѣкрѣрїле омълъї їнделентъ, дар не д'алтъ парте діменсіні дірантїче але ачесторъ пенѣмероаше колоане де базалтъ каре аръ чере нѣстепї сѣнраоменешї але лѣкра ш'а ле нѣне їн ачестъ ordїнъ ші маі къ seamъ аспектълъ селбатїкъ ші локълъ партїкларъ ѣнде се афлъ ачестъ кавернъ фаче къ депрѣтълъ нѣмаї де кітъ де ної идея къ ачестъ кавернъ де Fingal есте фьктъ ші декоратъ де сїнґе оменешї. Акъмъ fantasia а гьсїтъ знъ кїмнъ лїберъ. Еа а понълатъ ачестъ кавернъ сьѣмарїнъ къ сїнґе змане їнсъ каре аъ fostъ маі мѣлтъ де кітъ омъ акталъ, къ хрїамї саъ дірантї; пентрѣ о лѣкпаре дірантїкъ трезескъ ші лѣкрѣторї дірантї. Апої о датъ къ ачестъ idee де дірантї а fostъ прїїмїтъ, іатъ къ поезїа понъларъ а декорат'о къ селхрїмї де tradїїїніі, адекъ къ хрїамї авїндъ о їнкїнаре къ сїрєне саъ femeї де маре каре трѣскъ їн маре, аъ клѣдїтъ аколо сьб маре ачестъ кавернъ каре а fostъ салъ де валъ а ачесторъ конвїве дірантїче. Нерешїтъ къ tradїїїнеа а фьктъ аїчі о фавъл фрѣмоашъ ші poetїкъ, дар прекъм амъ зїсъ маі сьсъ, о поезїе маї фрѣмоашъ ші маї сьблїмъ не прокъръ їтїнґа кїндъ а арѣтатъ къ ачестъ онъ дірантїкъ есте prodъктълъ форделоръ элементаре але натреї маї дірантїче де кітъ орї-че хрїамї ші тїтанї мїтологїчі, сїндъ къ еле сінтъ їнстрѣменте їнделетабїле къ каре Креаторълъ а креатъ ѣнїверсълъ ші къ каре іа сьсїїне їн eternitate.

СТЕПЕЛЕ ШІ ПЪДЪРІЛЕ РЪСІЕІ ДІН ЕЪРОПА.

Rusia Еъропанъ каре аре о їнтїндепе ї-менсъ де 100,429 мїле ѣеогрфїче пѣтрпате, прїн хрѣмаре апроане ла жѣмъїлатеа їнтїндепеї Еъропїеї, се їнпарте, їн рапортълъ вегетїїїнеї, їн патрѣ диферите zone, адекъ: 1. *zona glacїалъ саъ*

їнрїеїатъ. Църїле дъне цертърїле тѣрїї їнрїеїате konstitъе ачесте zone їн каре нѣ esїстъ нїчі о зрїтъ де вегетїїїні; арборїї ші пѣдърїле сінтъ аколо лѣкрѣрї некъноскъте; кълѣтра череалелоръ нѣ решеште нїчі о датъ аколо. Апої ѣнде о

царь este astă-felă de demerț în kită n'are niči арборі niчи кзатра черсалеорă. ши тоатъ вегетацинеа este amorџитъ, аколо негрешитъ niчи societatea omeneaskă нх poate esista. De ачеа, нсмай нинте opdii de нескџторі се лбатичі каре се нџтрескџ de неинте каре агондезџ în мареа îngeџатъ, се афлă аколо. Dintre toate animalele domestice каре нх esistă аколо, fiindă къ нх e fină a ле нџтри, аџ нсмай червэлă Rene (cervus tarandus) каре се нџтреинте кз мџмкџи чеї scoate пџмџнтэлă sterпџ de аколо. Dar ши esistenџа ачесторă оамені este o miscie necontenită, înсă desнџіатъ de toate пџлчеріле nonіe оменемі. апої ontă саџ ноџ лџни не анă sінтă îngroаџă în зџпадъ лџнтџдăсе кз пџроареа тџмнлăї; de ачеа ши корулă лорă a devenită мџкă ши де лăлă: sінтă fiinge derpadate ши în корџщ ши în snipită.

2. *Zona saș peșisnea de пџдспі.* Ачесте zone се întindă de ла 60° нџнъ ла 55° лџџине борелă. Zona ачеста e аконеритъ кз пџдспі imense, каре се întindă neste мџлџимі de миле георпџфче. D. Bode, vestităлă натрџалистă din St. Петерсбџргă, (de ла каре ламă împrăмџатă поџїїніе ачестăі апліколă), зџче кз не дрџмă de ла Петерсбџргă нџнъ ла Tolma a мепсă кз поштџа 28 de оре (чечскџ) necontenită în пџдспі dese. Ачесте пџдспі primitive dese ши некџлкате de нџїорă de омă în мџлте локџрї. окџпъ аколо доџ мџліоане dessetine (10 мџліоане погоане) de пџмџнтă. Аснектăлă ачесторă локџрї e foarte trіstă ши monotонă, зџче воїаїорăлă nostră, ачестă monotоніе este desнџіатă de орї че карактерă de мџреџіе ши de сџлџимă каре лăлă гџсџмă în а.лте asemenea локџрї сџлбатиче. Clima локалă de аколо e foarte asпрă; кзатра пџмџнтăлăї, (адекъ în пџџине локџрї џнде s'ăлă țiată пџдспі), се мџрџінеште de ла Маїă нџнъ ла інченстăлă лăї Августă; інсă de мџлте орї рџмџне зџпадъ ши нџнъ ла 15 Маїă. Niчи ачестă zone нх e попџлатă, кџчи пџџіні пџдспарі sінтă аколо карі шедă totă de џпа în мџзлокџлă пџдспіорă окџпџндăсе a кімтіга пџкџреле din арборі саџ a face potase (лешії) de ченџшъ de арборі не кареї таіе шиї арде аколо în кџлџџимі imense. Нх poate сџ-ші імаџіне чіне-ва, зџче Bode, че devastăїїне оарбъ ши варбарă a фџкџтă ачешії пџдспарі аколо фџрă вр'о преведін-

цъ pentрă вииторă; фџрă чеа маї мџкă idee de economia forestieră таіе шиї стрікă аколо пџдспі pentрă џнă venită аша de мџкă каре лăлă аџ de ла potase, în kită niчи інтр'џнă кінă нх мепітеазъ a џрма pentрă дінсэлă astă-felă de devastăїїне amenџџтоаре pentрă вииторăлă Рџсіей în raportăлă материалелорă комбџстібіле, кџчи ачестă реџїїне de пџдспе este sінгџрăлă isvoră de materiale комбџстібіле pentрă імперіалă Рџсіей, fiindă къ дџне ачестă реџїїне de пџдспі vine маї кџтре сăдă:

3. *Zona a treia* каре се întinde ка o bandă (џнă брїă) de ла Estă кџтре Bestă, џнде чеа маї маре парте a попџлăїїнеї Рџсіей este concentrată клар ши стрінстă ши îndesată neste мџсџрă ши џнде домнеинте лџнсіпе de лемне, кџчи de ши sінтă аїчи пџдспі de мesteакџнї ши de моїїїї, dar sінтă пџџіне, ши кз kită мепџемă маї мџлăлă кџтре сăдă, кз атітă ачесте пџдспі се імнџџінеазъ маї мџлăлă нџнъ кіндă інчетеазъ кз totăлă. În toate ачесте локџрї e mare лџнсъ de лемне, ши ачеста се sінте дін анă în анă маї мџлăлă. În Odesa (гџбернџа Cherson) чеї борăїї пџлџескă стінџікџлă de лемне інтреїтă ка ла ної, кџчи лемнеле вџнă кз корабџа de neste mare de департе, dar чеї сџрăчі гџлџескă бџкателе ши інкџлџескă одџлџе кз валігă бџкатъ ши фџкџтă ка џнă felă de кџрџмідă, аша трџескă în чеа маї mare парте a Рџсіей meridionale.

Маї кџтре сăдă інчене:

4. *Zona saș peșisnea stepeloră* (саџ баранелорă). Ачестă zone інчене лџнъ орашăлă Saratovă ши се întinde нџнъ ла Besarabia, мепрїндă în лџнџімеа дџрџмџріорă мџрїї негре. În toate ачесте реџїїні нх се вџдă niчи арборі niчи țafe. Пџмџнтăлă e шеџă în kită кџлџтореште чіне-ва аколо зџле інтреїї фџрă сџ vază вр'о мобџлă саџ вр'џнă арџрїчелă. Кларă крештереа ербеї нх ажџнџе аколо ла o інџлџіме імsemnată, fiindă къ o бџкџчїїне mare домнеинте în toate веріле în ачесте zone, ши нсмай мџрџчїнеле de стене ши лантеле кџкџлăї (Euphorbium lathyris) кз foile sale гџлџіоаре ши неплџкџте се vede în ачестă океанă monotонă de кімнїї desnoiete de toate ornamentele вегетăїїнеї. Аколо оамені нх шиї кіндă інчене прїмџвара de лџнса арборіорă каре инфлорескă прїмџвара, ши de лџнса

naseriloră kintătoare kare înčenă în pândări kon-
certele loră de primăvară și kare nă poate să
pămie în ačeste stene deserte fără zămără și
fără frânză verde. Din naseri se vâdă akolo
năma Ciconia albă (berzile noastre) și va-
nellus.

Viitoră Păsiei, zice Bode, viitoră ače-
stă imperiă kă o populație de 60 milioane
de sâlete, deninde de trei imperiăzări, ade-
kă: 1) pândărie din zona de pândărie trezbe tă-
iate kă sistemă și în lokăle loră pămintăle fă-
kăle arabăle; 2) în zona a treia populație
kare e akolo prea deasă și strînsă, trezbe pi-
sină și impărțită în alte zone desnoiate de
lokători; 3) stenele trezbeskă făkăte kapabile d'a
priimi lokători omenăți, și ačeste se voră
șrma năma kîndă ačeste deserte sekate voră fi
akcesibile pentru zmezele prin ploie, roză și
alte asemenea lăkrări meteorologice, apoi spre
a avea ačestă efekă, este de cea dintă nece-
sitate, kă în ačeste stene să se șrmeze niște
plantație și de arbori și de pândărie în dimensi-
oni mari.

Se vedemă akămă difikăltățile kare s'ă
onășă nînză akămă la esekăție ačestoră mă-
șări de ekonomia politikă în Păsia. Eată ce zi-
ce D. Bode despre ačestă șbiertă: șnrafăța
stenele în Păsia Europeană konpînde mărimea
importantă de 21,445 mile geografice, va să
zică o întindere aproape de doză ori măi mare
de kă totă imperiăle Franței. Găberniile: Ie-
katerinoslav, Saratow, Don, Tauris, Cherson
și o parte mare din Bessarabia sîntă stene și
e foarte greă a kălăba akolo ori ce plantație
ne de arbori, kă toate ačeste stenele cele măi
de șneriată înčene în sâdăle găberniei de Pul-
tava. Akolo nășra e așă de roală, de de-
bilă și de infăkătilă în raportăle prodăkăție-
nei arboreloră kă și în desertele Sahara în
Afrika. Dar kă să aibă čine-va o idee de în-
tinderea eschisivă a pămintăle ne arată, kătre
pămintă arabăle în ačeste găberni, destăle e
să zăčemă kă năma în găbernia Iekaterinoslav

kare are o întindere de 5½ milioane de di-
setine, se află 4 milioane disetine stene! Apoi
dăne o stimăție a kălăleloră čerăte pentru
plantație arboreloră în ačeste stene ce s'ă
făkăle în anăle 1848, s'a arătată kă kostăle se
șșie la 200 nînză la 240 răle de arăntă pen-
tră fără-kare disetine; prin șrmare șkimărea
steneleloră Păsiei în țări lokăte, avîndă pândărie
și plantație nečesari, este o imposibilitate fi-
nanțiară nă năma pentru Păsia, či pentru ori
ce stată Europeană, kăč se șșie la șșma de mi-
le milioane de răle de arăntă. Dar ne de
altă parte desvotare viitoare a ačestă imperiă
mare și paterikă deninde de ačestă mare
kăție, adekă kă să se șkimă întindere așă
de imense de pămintă infăkătilă într'ă și
mîntă făkătilă și folositoră omăle prin ară-
kătră čerealeloră și prin prodăkăția ma-
teriiloră de komăstibile. Eată problemale čelă
mare kare okăntă meditație oameniloră de kă-
petenie ai ačestă imperiă. Dar zice Sanientăle
de St. Petersburgă, dăkă ne întrebăm: kare
e kăză ačestoră stene sečă din Păsia Europeană?
O arăkătră de okă asăpra čartei čeo-
grafice ne va da ună respănsă esplikativă, adekă
Păsia Europeană, măi kă șeamă găberniile pre-
čitate, n'ă mășă protektoră în kontra vîntări-
loră kă adăkă șkăție, de ačea toate vîntă-
riile kă vînză de sâdă, de nordă și de estă
șșăindă în ačeste lokări, adăkă șkăție și
prodăkă kă klima de akolo a devenită o klimă
eschisivă, adekă iarna frigăle merče nînză la 30
de grade și vara kălăra se șșă nînză la 34
de grade la zămără. Ačeste čirkonstanțe kli-
mele făkă kă nînză akămă toate plantațiele
kă așă înčerkă akolo, n'ă rezăită; plantele
ori kă așă înčerkă iarna saă kă s'ă șkată vara.
Năma plantație pândăriiloră în dimensi-
oni mari ară ptea șkimă ačeste čirkonstanțe kli-
matice nefăkăte, însă măi șșă amă arătată kă
kăte difikăltăți finanțiare ară avea a se lăpta
asemenea întrepînderă făkăte ne dimensi-
oni mari. (Va șrma).